

Šią savaitę LR Seimas svarstymo stadijoje pritarė Karo prievolės įstatymo pataisoms, kuriomis ne tik siekiama įtvirtinti visuotinio šaukimo idėją, bet į šaukiamųjų sąrašus įtraukti ir dar mokyklose besimokančius ir 18 metų sulaukusius jaunuolius. Idėja dar nuo pat jos svarstymų pradžios susilaukė skeptiškų reakcijų ir dvejopo visuomenės požiūrio. Tačiau ar tikrai valstybinius brandos egzaminus parašiusių ir mokyklos baigimą išleistuvėse atšventusių jaunų žmonių šaukimo prievolė jau būsimą rugsėjį pasitikti ne aukštojo mokslo įstaigoje, bet batalionų kuopose yra iki galo išpildyta visų suinteresuotų pusių atžvilgiu?

Šiuo metu finišo tiesiąją pasiekti turinčiame ir nuo 2026 metų įsigaliosiančiame įstatymo projekte numatoma, jog kiekvienas 17 metų sulauksiantis jaunuolis privalės per metus nuo informacijos apie šaukimą gavimo pasitikrinti sveikatą viename iš artimiausių Karo prievolės ir komplektavimo tarnybos regioninių poskyrių. Suėjus pilnametystei mokinys bus įtraukiamas į atlikti nuolatinę privalomąją pradinę karo tarnybą pašauktų asmenų sąrašus ir, baigęs bendrojo ugdymo ar kitą ugdymosi įstaigą, keliauti į priskirtą tarnybos atlikimo vietą devyniems mėnesiams. Be to, gavę šaukimą 18-22 metų jaunuoliai į aukštąsias mokyklas tokiu atveju negalės stoti tol, kol neatliks karinės tarnybos.

Žinoma, svarbu suprasti, jog pati įstatymo pataisų projekto esmė slypi šiandienos realijose, kai ir toliau stebime kaimyninėje valstybėje vykstančią karinę agresiją, o mūsų šalies tiek aktyvusis, tiek atsargos karinės parengties rezervas neatitinka esamų lūkesčių, poreikis jį stiprinti dėl visuomenės saugumo nuolat auga. Bet ar tikrai centralizuotas kiekvieno jaunuolio siuntimas mokytis rankose ne tik laikyti, bet ir gebėti teisingai panaudoti ginklą yra racionalus ir tikslingai įvertintas?

Mano manymu, kol kas dar ne. Parlamentarai numojo ranka į siūlymus sudaryti išimtis, kuriomis šalies muzikantams, sportininkams ar gabiems mokiniams, atsižvelgiant į iškeltus reikalavimus, būtų atidedamas šaukimas vieneriems metams.

Ar tikrai gabus abiturientas, išlaikęs egzaminus šimtukais ar dvyliktoje klasėje tapęs Europos matematikos olimpiados bronzos medalio laimėtoju, siekdamas kokybiškų studijų prestižiniame Jungtinės Karalystės universitete, privalo nustumti į šoną savo ambicijas vietoj to, kad artimiausią rugsėjį pasitiktų kuopoje? Vietoj to, jog galbūt turėtų galimybę bent per artimiausius metus spręsti, ką jis nori veikti ateityje, arba jau užbaigti sėkmingai pirmąjį kursą universitete? Tikriausiai ne.

Galų gale, ar Europos plaukimo čempionate ant pjedestalo užkopęs Lietuvos plaukimo rinktinės narys turėtų atidėti stojimo procesus į aukštojo mokslo įstaigą JAV ar net nuolatinį

treniruočių ciklą ruošiantis, pavyzdžiui, Olimpiadai, kuriai kiekviena pasiruošimo savaitė ir net diena yra gyvybiškai svarbi, vien tam, jog devyniems mėnesiams iškristų iš rikiuotės dėl tolimesnio tobulėjimo ir savo šalies garsinimo? Stipriai abejoju.

Numatoma, jog neapibrėžus atitinkamų išimčių įstatymo projekte, kiekvieną atvejį detalai svarstys tam sudaryta komisija. Tačiau nesunku nuspėti, jog esant šimtams mokyklas baigiančių jaunuolių individualių prašymų NPPKT atidėti, dažnas atvejis tiesiog bus apsvarstomos konvejerio principu, tinkamai neįvertinant kiekvieno jauno žmogaus galimybių ir potencialo atiduoti duoklę tėvynei kituose ir ne ką mažiau garbingesniuose formatuose.

Sveikintina ir pagirtina šioje vietoje tai, jog parlamentarai apskritai daugmaž sutaria dėl pačios visuotinio šaukimo idėjos, kuria siekiama naikinti jauno žmogaus gyvenimui žalingą loterijos principu paremtą šaukimą atlikti NPPKT ir plėsti ginti ir apsiginti gebančių piliečių gretas. Tačiau ne ką mažiau svarbu paminėti ir tai, jog dabar jaunas žmogus tampa situacijos įkaitu, kai dėl vienokių ar kitokių neeilinių gebėjimų jo ateitis po mokyklos baigimo pakimba tarsi ant plauko dėl vis dar pakankamai aiškumo nesuteikiančios reformos.

Belieka tikėtis, jog dar prieš įsigaliosiant šios ar kiek kitokios redakcijos įstatymui, drauge seks ir nauji siūlymai ar poįstatyminiai aktai, apibrėžiantys visas galimas išimtis bei detalų planą, su kuriuo kiekvienas mokinys neabejotinai susidurtų dar sėdėdamas mokyklos suole ir galėtų apsispręsti, kokią alternatyvą pasirinkti ne tik dėl jo paties, bet ir gimtos valstybės intereso.

Ignas Janeliūnas yra Vilniaus universiteto Kiekybinės ekonomikos studentas, Lietuvos moksleivių sąjungos Valdybos narys

